

„Nevychovaný Collin“ z pohledu trenéra zvířat

(Plná verze komentáře k deváté epizodě pořadu Kočka není pes. Tyto komentáře píšu na vyžádání tvůrců pořadu, kterým tímto děkuji za vstřícnost a publikování dalších pohledů na věc. F. Šusta)

Zkrácená verze pro širší veřejnost je uvedena na adrese

<http://www.kockanenipes.cz/clanky/kategorie/okenko-frantiska-susty/>

TENTOKRÁT TVOŘÍ ROZDÍL MEZI ZKRÁCENOU A PLNOU VERZÍ JEN NĚKOLIK ODKAZŮ NA KONCI TEXTU PRO TY, KDO BY NA TÉMA „POROZUMĚNÍ MEZI ČLOVĚKEM A PSEM“ CHTĚLI ZÍSKAT DALŠÍ INFORMACE. ODKAZY JSOU OD ZÁKADNÍHO TEXTU ODLIŠENY ČERVENĚ.

Tento díl je z mého pohledu velmi smutný. Ne snad proto, že tu po slibných začátcích nepřišel očekávaný happy end. Smutné je pro mě to, že jak pes, tak majitelka, žijí každý ve svém vlastním příběhu, který ten druhý nemá šanci pochopit, ale přesto je do něj vtažen a musí v něm žít. Přitom ani jeden z nich na tom nenese vinu. Jejich podmínky jsou zkrátka jen velmi obtížné.

Řekněme si nejprve, jakou roli hrají „příběhy v hlavě“ v moderním tréninku zvířat. Už v některých z minulých komentářů jsem zmínil, že jednou z největších trenérských chyb je dát zvířeti nálepku (angl. label). Nálepka je určité pojmenování „jaký je“ – například on je neposlušný. Ještě o něco horší nálepkou je „co on je zač“ – např. on je lenoch rozmazlený A tou úplně nejhorší nálepkou z mého pohledu je „co on chce“ – např. on chce ukázat, že tu velí on a ne já. Čím jsou nálepky tak nebezpečné? Jsou to nežádoucí příběhy, které trenérovi doslova zakrývají oči. Jakmile si zvíře dáte do nějaké kategorie, nějak jeho vlastnost pojmenujete, nebo se dokonce rozhodnete, že víte, co si myslí a co chce, díváte se na něj od té chvíle skrze jakýsi filtr vytvořeného příběhu. Nevidíte zvíře, ale svou představu o něm. A od této představy, od příběhu ve vaší hlavě, pak odvozujete další kroky a veškeré zacházení se zvířetem. Jenže problém je, že v tomhle příběhu žijete jen vy - zvíře vám do hlavy opravdu nevidí a tak příběh, na základě kterého jednáte, vůbec nezná. A vaše jednání tak pro něj může být nepochopitelné a logicky nepřináší výsledky.

Co má tedy trenér dělat, aby si nedával na oči klapky „labelu“? I to jsme si už říkali u případu Dixieho - popsat zvířecí chování v kontextu A (podnět), B (chování), C (následek). Takže třeba v dílu zmíněný problém „pes neposлуchá paničku“ si nevysvětlujeme jako „on chce doma vládnout sám“, nebo „on je tvrdohlavý“, ale sledujeme konkrétní chování v konkrétním případě: Například A (podnět) – zazněl povel „sedni“ ve chvíli, kdy pes stojí na všech čtyřech. Vteřinu po povelu přišel tlak na zadek. B (chování) – pes se podvolil tlaku a dosedl zadkem na zem. C (následek) – tlak skončil, takže pes se dopadem na zem zbavil problému (dalšímu tlaku se vyhnul) a jeho chování tím bylo posíleno. Příště ve stejné situaci (tedy pokud je ve stoje a v dosahu ruky majitele) možná sedne už po slovním povelu. Ale jak to bude, po podnětu (A) – zazněl slovní povel „sedni“ ve chvíli, kdy pes leží na zemi? Z pohledu předchozího rozboru má pes už v tuhle chvíli splněno – dotýká se země (kam byl předtím zatlačen rukou), takže tlaku se preventivně vyhýbá. Podle vši logiky dělá přesně to, v čem byl předtím posílen...jenomže pak zjistí, že to tak není a je ze země zdvižen za obojek nahoru. V tu chvíli musí být logicky pěkně zmatený. Co totiž znamená slovo „sedni“, to ví jen člověk – je to příběh v lidské hlavě, stejně jako příběh o tom, že pes je neposlušný. Příběh ve spí hlavě (který nikdy nemůžeme přesně uhádnout), se ale odvíjí od kontextu předchozích událostí, od jednoduchého ABC. A pokud má pes plnit povel, pak je potřeba udělat ABC takové, aby jejich splnění bylo pro psa vždy nějak přínosné – bylo posíleno. Tedy musí se buďto zbavit tlaku (který by měl být klidný a odměřený), nebo něco získat

(pochvalu, pohlazení, pamlsek). Pokud nezíská nic nebo jen další tlak, tak se zkrátka nebude ve vhodném chování posilovat, ale naopak.

Všimněme si, že nálepky jako bariéry pochopení mezi Collinem a paničkou tu stojí už při výčtu největších Collinových problémů – „Útočí na lidi“ je příběh bez konkrétního popisu situací a jejich výsledků. „Neposlouchá paničku“ jsme si právě rozebrali. A „Reaguje nepředvídatelně“ je asi největší nálepka, která rovnou předem vzdává a ruší veškerou komunikaci mezi Collinem a paničkou. Jakmile přijmeme příběh o tom, že Collin je prostě nepředvídatelný, přestaneme vidět to, že on ve skutečnosti komunikuje strašně moc. A komunikuje dokonce skvěle a velmi vychovaně. Jen lidé neumějí jeho zprávu číst. Ono totiž i to, že pes aktivně otočí hlavu na druhou stranu od člověka a cíleně se dívá mimo něj, je součástí komunikace. Je to snaha uklidnit situaci, uvolnit napětí. Je to zpráva, kterou si psi mezi sebou předávají velmi často. Ale pokud si to člověk přeloží skrze filtr nálepky „on je nevychovaný, nechce poslouchat“ a tlak na psa kvůli tomu zvýší, tak potom se bude situace jen zhoršovat. Takže, pokud nechceme mít doma podle nálepky „nepředvídatelného psa“, musíme se naučit číst jeho zprávy ve psí řeči. Ten, kdo tolikrát požádal o klid a nikdo tomu nerozuměl, přeci není nepředvídatelný, když nakonec po vyčerpání všech možností kousne. I my lidé spolu mluvíme a požádat o klid ve chvílích, kdy nad sebou ztrácím kontrolu, se nedá považovat za nevychovanost.

Osobně mám ale dojem, že problém mezi Collinem a jeho paničkou je v něčem mnohem hlubším. Nicméně je to jen moje domněnka a takovou ji, prosím, berte. Jak z paní, tak ze psa na mě vychází smutek, unavenost a nervozita. Tenhle smutek může být u člověka způsoben příběhem, který se ho hluboce dotýká a který nemá nic společného se psem. Nicméně pes tuto emoci vnímá a nezná její příčinu. Snaží se situaci klidnit, a když to nepomáhá, tak se snaží ze špatného pocitu prostě jen uniknout. To by vysvětlovalo, proč pes podle popisu poslouchá paničku jen, dokud nepřijde domů páníček a od jeho příchodu uniká za ním. Proč se drží u fenky, se kterou je mu dobře i ignoruje kategorické povely majitelky. Proč překvapivě dobře zvládá situaci v Brlohu, zatímco v domě (kde je paní pod psychickým tlakem z dozoru celého štábu) se pes snaží ze situace uniknout. My lidé si zkrátka žijeme svůj vnitřní život v našich příbězích uvnitř naší hlavy a zvířata nám do ní nevidí stejně tak, jako do ní nevidíme my jim. Proto zkušený trenér na dobu tréninku odkládá svoje starosti a vůbec svět kolem a je se svým zvířetem přítomen v okamžiku „ted’ a tady.“ Ale vypěstovat si tuhle schopnost, to je pro většinu z nás úkol na celý život. Úkol o to těžší, čím závažnější jsou naše vnitřní příběhy. Za sebe tedy přeju Collinovi a paní, aby se nakonec spolu v okamžiku „ted’ a tady“ potkali.

ODKAZY: O rozdílném způsobu vnímání a učení mezi člověkem a zvířaty píšu podrobně v první kapitole svojí druhé knihy Trénink je v hlavě.. (Plot, 2016 -

http://www.treninkjerozhovor.cz/c_cz/780/obchudek/ .

Podrobně je rozebíráme i na semináři ke knize (např. 14.5., Praha Dolní Počernice –

http://www.treninkjerozhovor.cz/data/velka_vikendova_nalejvarna_kveten017txt15983.pdf).

Základním problémem při nepochopení mezi trenérem a zvířetem je, že ze všech způsobů učení člověk dokonale ovládl tzv. učení vhladem, tedy v zásadě učení skrze příběhy. K tomu máme řeč, kategorie, obrazotvornost, jsme schopni v hlavě uvažovat a probírat v ní zároveň minulost, současnost i budoucnost. Dokážeme vnímat sami sebe „zvenčí“ a uvažovat o svých činech. Jakkoliv tato schopnost není u psů vyloučená, nikdy nebyla oficiálně prokázána. Proto nejjistějším způsobem, jak předat složitější informaci od člověka ke psu, je operantní podmiňování (popsáno

právě v knize Trénink je v hlavě). Ale to vyžaduje oprostít se od příběhu ve své hlavě a být plně přítomen se svým psem v okamžiku TEĎ A TADY. Pro ty, kdo se chtějí v této schopnosti zlepšit, pořádáme s kolegyní Petrou Jaškovéovou večerní setkání právě pod názvem „Se svým psem Teď a tady“. Reakce účastníků a objasnění významu najdete na mém webu např. zde - http://www.treninkjerozhovor.cz/t_cz/2141/775_778/ke-stazeni_pribehy/jitka-skalickova-a-jeji-labradori/ nebo zde http://www.treninkjerozhovor.cz/t_cz/2178/775_778/ke-stazeni_pribehy/dita-korcova-a-pepe/ Přehled chystaných termínů je zde - http://www.treninkjerozhovor.cz/c_cz/769_770/seminare-a-practicke-lekce_aktualni-seminare-a-prednasky/

RNDr. František Šusta, PhD.

8.3. 2017

